

«Hudaý biziň ýanymyzda bolsa, olaryň ýanyndaky kimkä?!.»

Category: Edebi makalalar, Kitapcy
написано kitapcy | 23 января, 2025

"Hudaý biziň ýanymyzda bolsa, olaryň ýanyndaky kimkä?!."
«HUDAÝ BIZIŇ ÝANYMYZDA BOLSA, OLARYŇ ÝANYNDAKY KIMKÄ?!.»

1998-nji ýylda ýaýlyma goýberilen we ikinji jahan urşundan söz açýan «**Rýadowoý Raýany halas etmek**» («Спасти рядового Райана») atly çepe kinofilmde şeýle epizod bar:

- Gorkma, Hudaý biziň bilendir.
- Hudaý biziň ýanymyzda bolsa, olaryň ýanyndaky kimkä?

Uruş döwründe ölüm bilen garşa ýüzbe-ýüz bolup duran esgerleriň janynyň sag, başynyň dik bolmagyny diläp, olaryň hossalrarynyň, ýakyn adamlarynyň doga edýändiklerini bilyäris. Dogalaryň ugry, tarapy jedelliräk, emma uruşda-da Hudaý belli bir derejede durmuşyň içine çekilýär, "mukaddes" saýylýän barça öwüt-ündewler täzeden ýada düşýär we din ylla bir gülle deýin, atyş nokady deýin söweş meýdanynda aýlandyrylýar, ine, şu, jedelsiz hakykat.

Ýeri, şunça doga-dilegiň, şunça ýalbaryp-ýakarmalaryň arasyndaky Hudaý kimiň dileğini kabul etmeli? Şol bir diniň agzalary birmeňzeş dogalar bilen Hudaýa ýalbarýan bolsa, Hudaý bir "dindaryň" şikaýatynyň hatyrasyna beýleki dindardan yüz öwürmelimi? Meselem, "siz dindaram bolsaňyz, onçakly däl" diýmelimi?

Din işleri ministri Aly Erbaş Siriýanyň çäginde geçirilýän "Bahar galkany" operasiýasynyň şowly geçmegini üçin metjitlerde «Fetih» süresiniň okaljagyny aýdanda, ýokardaky soraglar ýadyma düşdi.

Bilşiniz ýaly, Siriýanyň ilatynyň agramly bölegi musulman. Edil şoň üçribem siriýaly esgerler, olaryň maşgalasy, hossalrary hem uruş wagty şu ýa-da şuña meňzeş dogalar bilen

Hudaýa ýalbarandyrlar, «köňül» ýoly arkaly dileglerini dile getirendirler. Diňe olaram däl, ýemenliler we arabystanlylar, müsürliler-de biri-birlerine garşy Hudaýa doga-dileg edendirler. Gürrüňiň gerimini hasam giňeltmek mümkün. Netijede, garşymza şu netije çykýar:

Musulmanlar musulmanlardan üstüneden çykmak, diri galmak we ýeňiň gazanmak üçin Hudaýa nyýaz edýärler. Ýagdaý şeýle bolsa, bärde ýene musulmanlar ölenokmy näme, musulmanlaryň durmuşy kül bolanokmy? Şeýle ýagdaýda musulmanlaryň doganlyk prinsipine, ymmatyň agzybirligine şikes ýetenokmyka we elbetde, huzur yslamda bolsa, bu kimiň dini bolýarka diýip soralsa dogry bolmazmy?

Yslam külliýatynda möminleriň dogandygy barada birnäçe rowaýatlar bar. Şeýle-de pygamberimiz (s.a.w) muny açık aýdypdyr:

«Möminler biri-birlerini söýmede we merhemet görkezmeye bir bitewi göwre ýalydyr». Pygamber (s.a.w): «Musulman musulmanyň doganydyr. Dogan dogana zulum etmez, ony zalymlaryň eline bermez. Kim din doganynyň bir mätäçligini giderse, Alla-da onuň mätäçligini giderer» diýipdir.

Hatda pygamberiň (s.a.w) şeýle diýendigi rowaýat edilýär:

«- Ha zalym bolsun, ha mazlum. Doganyňza kömek ediň.

Sahabalar sorapdyr:

- Ya Resululla, mazlum doganomyza kömek etmelidigine düşündik, ýöne zalym dogana nähili kömek edilmeli, şoňa düşünmedik?

Pygamber (s.a.w) şeýle jogap beripdir:

- Ony zulimdan alyp galarsyň, bu oňa etjek iň gowy kömegiňdir.»

(Buhary «Ikrah» 7)

Bu barada şeýle aýat bar:

“Eger möminlerden iki topar özara dawalaşsa, derrew olary ýaraşdyryň, ikisinden biri beýlekisiniň hakyny iýen bolsa, Allanyň emrine dolanyp gelýänçä haksyzlyk edýänlere garşy

söweşiň, eger dogry ýola dolansa aralaryndaky oňsuksyzlygy adalatly çözüň we her kesiň hakyny beriň. Alla hak ýoldan ýoreýänleri söýyändir.»

(«Hujurat» süresi, 10)

Aýatyň düşündirişi jedelsiz hakykat bolan «musulmanlaryň dogandygyna» ünsi çekýär. Emma ol «doganlyga» ne syýasatda, ne-de din arenasynda seredýän ýok.

Üstesine diňe häzir däl, taryhyň dürli döwürlerinde-de umuman alanda, musulmanlaryň biri-birlerine dogan gözü bilen sereden ýerine duş gelmändigimizi-de ýeri gelende aýdyp geçeliň. Çünkü hemiše diýen ýaly häkimiýet, ýeňiş gazanma we olja doganlygy mömin doganlygynyň öňüne geçipdir. Häkimiýeti elinde saklayánlar we olaryň daşynda perwana bolan ulamalar bu meselede ýeke demde dini unudypyrlar. Olaryň fetwasy-da, hutbasy-da maddy bähbitleriň hatyrasyna bolupdyr. Özleri muny hernäçe boýun almasalarım, ýene olaryň özi tarapyndan ýazylan ganly sahypalar bu hakykaty açyk-aýdyň görkezip dur. Ine, şol aýdyň hakykatam bize şuny aýdýar:

“Dünýäniň gürrüñini edip oturmaga hajat ýok, musulmanlaryň özi biri-birine gün berenok, biri-biriniň hak-hukugyna hormatsylaglary ýok. Ýene-de hiç bir müýnsüz hut şol muslimanlar orta çykyp adamlary dine, yslama çağyrýar. Yslamyň adyndan höküm berip, adamlary din bilen gorkuzýar.”

Beýleki bir tarapdan krizis, uruş we şuňa meňzesň wagtlarda ulamalar tarapyndan ulanylýan aýatlar we edilýän wagyzlar, okalýan hutbalar esasan syýasatyň dini sesine öwrülyär, şu ýol bilen «dindarlar» yrza we boýun bolmaga mejbur edilýär. Başgaça aýdylanda, din syýasatyň emrine berilýär, «mukaddes duýgular» göz öňüne tutulan syýasy maksatlara ýetmek üçin giň gerimde ýoýulýar, taslanan syýasy kararlaryň diniň hatyrasyna kabul edilýändigini, munuň tersine gitseň günä bolýandygy baradaky pikiri adamlaryň aňyna guýýarlar. Şeýle-de, din syýasylaşdyrylýar we ironiki şekilde gündelik durmuşyň, dünýewi bähbitleriň sakçysyna öwrülyär.

Siriýa urşy we Dini işler ministrliginiň eden çykyşyna dolanyp

geler bolsak, uruş bilen baglaşykly iň ýürek syzladyjy sözi Idlipde doganyndan jyda düşen esgeriň agasy Ahmet Alparslan aýdan bolsa gerek. Zary-girýan halda aky gözýaşlaryň içinde elenip duran Alparslanyň merdemsi göwresi umman ýaly aňyrsy-bärsi ýok gaýgy-hasratyň ortasynda ynsanperwerligiň göge gösterlen heýkeli ýalydy.

Aýratynam şuny arkayýn aýdyp bileris: ortalygyň gan kölüne dönüp, ahy-pyganlaryň arşa galan ýerinde bir «şehidiň» hossarynyň sesi diňe kalbymyza däl, akyl-huşumuza-da, wyždanymyza-da seslenýärdi. Ol ses – ýeňişden, fetihden, dinden däl-de, adamlaryň umumy dertlerinden nyşandy, ol ses biziň özümize ynsandyr öýdýän ýerimizden neşter uryardy. Dünýewi, demokratik döwletiň özbaşdak ulgamy bolandygy üçin Dini işleri ministrligi iň bolmanda şol ahy-pyganlara, gaýgy-hasratlara gulak germäge borçludyr. Çünkü dine-de, jahana-da diňe şu ses dem aldyryp biler. Sebäbi ol ses barça janlylygyň, ýasaýşyň sesi, ol ýeňisiň ýa urşuň sesi däl.

Aýdyn TONGA.

Odatv.com, 03.03.2020

Terjime eden: Guwanç MÄMILIÝEW. Edebi makalalar